

А.БАЙТУРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ Өңірлік Университеті
КОСТАНАЙСКИЙ РЕГИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ А.БАЙТУРСЫНОВА
KOSTANAY REGIONAL UNIVERSITY NAMED AFTER A.BAITURSYNOV

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ
БАҒДАРЛАМАСЫ
(MINOR)

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ, МӘДЕНИ
ТАРИХЫ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІНІҢ РӨЛІ

ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА
(MINOR)

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ, КУЛЬТУРНАЯ ИСТОРИЯ
КАЗАХСТАНА И РОЛЬ КАЗАХСКИХ ДЕЯТЕЛЕЙ

ADDITIONAL
EDUCATIONAL PROGRAM
(MINOR)

SOCIO-ECONOMIC, CULTURAL HISTORY OF KAZAKHSTAN AND
THE ROLE OF KAZAKH FIGURES

Қостанай, 2023

ӘЗІРЛЕУШІЛЕР / РАЗРАБОТЧИКИ / DEVELOPERS

Ералина Ақмара Ерікқызы - әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, гуманитарлық ғылымдар магистрі /

Ералина Акмарал Ериковна – старший преподаватель кафедры социально-гуманитарных дисциплин, магистр гуманитарных наук /

Yeralina Akmaral - Lecturer of the Department of Social and Humanitarian Disciplines, Master of Humanities

Саметова Гүлмира Сейтбековна - әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, PhD докторы /

Саметова Гүльмира Сейтбековна – старший преподаватель кафедры социально-гуманитарных дисциплин, доктор PhD /

Gulmira Sametova - Lecturer of the Department of Social and Humanitarian Disciplines, PhD

А. Байтұрсынов атындағы ҚӨУ-дың оқу-әдістемелік кеңес отырысында бекітілді, 11.04.2023 ж. № 4 хаттама

Утвержден на заседании учебно-методического совета КРУ имени А.Байтұрсынова, протокол от 11.04.2023 г. протокол № 4

Published by decision educational and methodical council of the Kostanay regional university named after A. Baitursynov (Protocol № 4 from 11.04.2023)

Курстың қысқаша сипаттамасы / Краткое описание курса / Brief description of the course:

Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық, мәдени дамуын зерттеу проблемасы өзінің практикалық маңыздылығымен өзекті. Қазіргі қазақстандық тарих ғылымында Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық, мәдени даму проблемаларына жоғары қызығушылық байқалады. Экономикалық және мәдени-тарихи жағдайларға байланысты әртүрлі аймақтардағы әлеуметтік-экономикалық және саяси модернизация ерекше түрде өтті. Қазақстан халқының көпэтностығы, көпмәдениеті және көпконфессиялығы әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамудың, оның ішінде Қостанай облысындағы өңірлік ерекшеліктерін зерделеу қажеттілігін өзектендіреді және бірінші жоспарға шығарады. XX ғ. Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық және саяси дамуында болған өзгерістер қазақ халқының рухани өміріне терең әсер етті, қазақ қоғамының қоғамдық құрылуындағы елеулі өзгерістерге алып келді.

Проблема исследования социально-экономического, культурного развития Казахстана актуальна своей практической значимостью. В современной казахстанской исторической науке наблюдается повышенный интерес к проблемам социально-экономического, культурного развития Казахстана. Социально-экономическая и политическая модернизация в разных регионах в зависимости от экономических и культурно-исторических условий происходила в своеобразной форме. Полиэтничность, поликультурность и многоконфессиональность населения Казахстана актуализирует и выводит на первый план необходимость изучения региональных особенностей социально-экономического и культурного развития, в том числе и в Костанайской области. Изменения, происходившие в социально – экономическом и политическом развитии Казахстана XX в., оказывали глубокое воздействие на духовную жизнь казахского народа, привели к существенным преобразованиям в общественном создании казахского общества.

The problem of studying the socio-economic, cultural development of Kazakhstan is relevant for its practical significance. In modern Kazakh historical science, there is an increased interest in the problems of socio-economic, cultural development of Kazakhstan. Socio-economic and political modernization in different regions, depending on economic and cultural-historical conditions, took place in a peculiar form. The polyethnicity, multiculturalism and multi-confessional nature of the population of Kazakhstan actualizes and brings to the fore the need to study regional features of socio-economic and cultural development, including in the Kostanay region. The changes that took place in the socio–economic and political development of Kazakhstan in the XX century had a profound impact on the spiritual life of the Kazakh people, led to significant transformations in the social creation of the Kazakh society.

Мақсаты / Цель / Aim: А.Байтұрсыновтың ұлтымыздың рухани көшбасшысы, ғалым, ағартушы, көрнекті қоғам қайраткері және реформатор ретіндегі рөлі мен маңызын ашу. Кешенді жан-жақты сипаттама беру және Қостанай облысының киелі және тарихи ескерткіштерін зерттеудің өзектілігін, қажеттілігін негіздеу. Қостанай облысының Қазақстан тарихындағы тарихи

рөлін ашу. Экономикалық, саяси, әлеуметтік, мәдени-рухани салалардағы модернизация процесінің ерекшеліктерін зерттеу.

Раскрыть роль и значение А. Байтурсынова как духовного лидера нации, ученого, просветителя, видного общественного деятеля и реформатора. Дать комплексную всестороннюю характеристику и обосновать актуальность, необходимость изучения сакральных и исторических памятников Костанайской области. Раскрыть историческую роль Костанайской области в истории Казахстана. Изучить особенности процесса модернизации в экономической, политической, социальной, культурно-духовной сферах.

To reveal the role and significance of A. Baitursynov as the spiritual leader of the nation, scientist, educator, prominent public figure and reformer. To give a comprehensive comprehensive description and substantiate the relevance, the need to study the sacred and historical monuments of Kostanay region. To reveal the historical role of Kostanay region in the history of Kazakhstan. To study the features of the modernization process in the economic, political, social, cultural and spiritual spheres.

Оқу міндеттері / Учебные задачи / Learning Objectives: Ағартушы-ғалым Ахмет Байтұрсыновтың өмірбаяны мен еңбектерін зерделеп, олардың негізінде ХІХ ғ.соңы мен ХХ ғ. басындағы Қазақстан мемлекеттілігінің дамуы мен Кеңес өкіметі кезеңі туралы түсінік алу. Қостанай облысының киелі және тарихи ескерткіштерін зерделеу кезінде танымдық-тәрбиелік қызығушылықты дамыту негізінде құндылық бағдарларын қалыптастыру. Қазақстан тарихындағы Тобыл-Торғай өңірінің рөлін анықтау және біздің өлкеміздің тарихы мен қазіргі заманын тану. Қазіргі заман тарихы бойынша зерттеулер мен дереккөздерді пайдалану негізінде Қазақстанның ХХ – ХХІ ғасырдың басындағы экономикалық, саяси, әлеуметтік және мәдени жаңғыруына жаңа теориялық-әдіснамалық көзқарастар тұрғысынан талдау жасау.

Изучить биографию и труды ученого-просветителя Ахмета Байтурсынова, и на их основе иметь представление о развитии государственности Казахстана в конце ХІХ - начале ХХ вв. и период Советской власти. Формировать ценностные ориентиры на основе выработки познавательно-воспитательного интереса при изучении сакральных и исторических памятников Костанайской области. Определить роль Тоболо-Тургайского региона в истории Казахстана и познать историю и современность нашего края. Проанализировать экономическую, политическую, социальную и культурную модернизацию Казахстана ХХ – начала ХХІ столетия с позиции новых теоретико-методологических взглядов на основе использования источников и исследований по истории новейшего времени.

To study the biography and works of the scientist-educator Akhmet Baitursynov, and on their basis to have an idea about the development of the statehood of Kazakhstan in the late ХІХ - early ХХ centuries and the period of Soviet power. To form value orientations based on the development of cognitive and educational interest in the study of sacred and historical monuments of Kostanay region. To determine the role of the Tobol-Turgai region in the history of Kazakhstan and to know the history and modernity of our region. To analyze the economic,

political, social and cultural modernization of Kazakhstan of the XX - beginning of the XXI century from the perspective of new theoretical and methodological views based on the use of sources and research on the history of modern times.

Қалыптастыру керек негізгі құзыреттер / Базовые компетенции, которые предстоит сформировать / Basic competencies to be formed:

Дүниетанымдық сипаттағы жүйелі білімді меңгеру; Өңір тарихына танымдық қызығушылықты қалыптастыру; Облыстың әрбір киелі объектісі мен тарихи ескерткіші туралы білімді кеңейту және тереңдету; Білімді кәсіби қызметте қолдану; Қоғамда болып жатқан құбылыстар мен процестерде тарихи танымның заманауи ғылыми әдістерін білу, мәселелерді шешу және шешу, тарихтың түрлі проблемаларына өз көзқарасын білдіру, заманауи білім беру технологияларын пайдалана отырып, жаңа білім алу, өз еңбегінді ғылыми негізде ұйымдастыру, өз қызметінде кәсіби лексиканы сауатты пайдалану.

Владеть системными знаниями мировоззренческого характера; Формировать познавательный интерес к истории региона; Расширить и углубить знания о каждом сакральном объекте и историческом памятнике области; Применять знания в профессиональной деятельности; В процессах и явлениях, происходящих в обществе, знать современные научные методы исторического познания, принимать решения и разрешать проблемы, выражать собственное отношение к различным проблемам истории, приобретать новые знания, используя современные образовательные технологии, на научной основе организовывать свой труд, грамотно использовать в своей деятельности профессиональную лексику.

Possess systematic knowledge of a philosophical nature; Form cognitive interest in the history of the region; Expand and deepen knowledge about each sacred object and historical monument of the region; Apply knowledge in professional activities; In the processes and phenomena occurring in society, to know modern scientific methods of historical cognition, to make decisions and solve problems, to express their own attitude to various problems of history, to acquire new knowledge using modern educational technologies, to organize their work on a scientific basis, to competently use professional vocabulary in their activities.

Оқытудың нәтижелері / Результаты обучения / Learning outcomes:

Тарихи үдерісті модернизациялаудың теориялық-әдіснамалық мәселелерін білу; өз бетінше білім алу; құжаттармен және мұрағаттық дереккөздермен жұмыс істеу; өз тұжырымдарын дәлелдеу, әлеуметтік маңызды мәселелер мен үдерістерді ғылыми талдау; өзінің кәсіби мамандануы бойынша алынған ақпаратты пайдалану; өткеннің ескерткіштерімен жұмыс істеудің практикалық дағдыларын меңгеру; облыстың киелі объектілері мен тарихи ескерткіштері мысалында патриоттық тәрбиені дамыту; өлкенің тарихи және мәдени мұрасының әр түрлілігін бағдарлау; еліміздің бай және сан алуан тарихымен өлке тарихының қатыстылығын сезіну және сезіну.

Знать теоретико-методологические проблемы модернизации исторического процесса; самостоятельно приобретать знания; работать с документами и архивными источниками; аргументировать свои выводы, научно анализировать социально значимые проблемы и процессы; использовать

полученную информацию по своей профессиональной специализации; обладать практическими навыками работы с памятниками прошлого; развивать патриотическое воспитание на примере сакральных объектов и исторических памятников области; ориентироваться в разнообразии исторического и культурного наследия края; чувствовать и осознавать сопричастность истории края с богатой и разнообразной историей страны.

To know the theoretical and methodological problems of the modernization of the historical process; to acquire knowledge independently; to work with documents and archival sources; to argue their conclusions, scientifically analyze socially significant problems and processes; to use the information obtained in their professional specialization; to have practical skills in working with monuments of the past; to develop patriotic education on the example of sacred objects and historical monuments of the region; to navigate the diversity of the historical and cultural heritage of the region; to feel and realize the involvement of the history of the region with the rich and diverse history of the country.

Пәндер / Дисциплины / Disciplines:

1. Ахметтану (5 – кредит, емтихан) / Ахметтану (5-кредит, экзамен) / 1 Akhmettanu (5 - credit, exam)
2. Қостанай облысының киелі объектілері мен ескерткіштері (5 – кредит, емтихан) / Сакральные объекты и памятники Костанайской области (5-кредит, экзамен) / Sacred objects and monuments of Kostanay region (5 - credit, exam)
3. Қостанай облысының тарихы (5 – кредит, емтихан) / История Костанайской области (5-кредит, экзамен) / History of Kostanay region (5 - credit, exam)
4. ҚР-ның элеуметтік-экономикалық және саяси жаңғыруы (5 – кредит, емтихан) / Социально-экономическая и политическая модернизация РК (5-кредит, экзамен) / Socio-economic and political modernization of the Republic of Kazakhstan (5 - credit, exam)

Еңбек сыйымдылығы/Трудоемкость/Labor intensity: 20 кредитов

Пререквизиттер / Пререквизиты / Prerequisite:

Қазақстанның қазіргі заманғы тарихы/ Современная история Казахстана / Modern history of Kazakhstan, философия/ философия/ philosophy.

Тыңдаушылардың ең аз саны / Минимальное количество слушателей / Minimum number of listeners: 10

Тыңдаушылардың максималды саны / Максимальное количество слушателей / Maximum number of listeners: 50

1. Ахметтану / Ахметтану / Akhmettanu

Пәннің қысқаша сипаттамасы / Краткое описание дисциплины / Discipline Summary:

"Ахметтану" пәні студенттердің жалпы дамуын қалыптастырады, іргелі

адамгершілік құндылықтар мен дүниетанымдық іргетасты қалыптастырады, бұл сапалы және саналы білім алуға ықпал етеді. "Ахметтану" пәні көрнекті түріктанушы-ғалым, белгілі педагог-ағартушы, еліміздің көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсыновты мәңгі есте қалдыру мақсатында енгізілді. Көрнекті түрколог ғалым, белгілі педагог-ағартушы, еліміздің көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсыновтың өмірі мен қызметін және оның ғылыми және әдеби мұрасын зерделеу негізінде студенттер еліміздің көрнекті мемлекет және қоғам қайраткерлері және олардың Қазақстан Республикасы мемлекеттілігінің қалыптасуы мен дамуына қосқан үлесі туралы түсінікке ие болады.

Предмет «Ахметтану» формирует общее развитие студентов, закладывая основополагающие нравственные ценности и мировоззренческий фундамент, что способствует качественному и осознанному приобретению знаний. Дисциплина «Ахметтану» введен в целях увековечения памяти выдающегося ученого-тюрколога, известного педагога-просветителя, видного государственного и общественного деятеля страны Ахмета Байтурсынова. На основании изучения жизни и деятельности выдающегося ученого-тюрколога, известного педагога-просветителя, видного государственного и общественного деятеля страны Ахмета Байтурсынова и его научного и литературного наследия студенты будут иметь представление о видных государственных и общественных деятелях страны и их вкладе в становлении и развитии государственности Республики Казахстан.

The subject "Akhmettanu" forms the overall development of students, laying the fundamental moral values and ideological foundation, which contributes to the qualitative and conscious acquisition of knowledge. The discipline "Akhmettanu" was introduced in order to perpetuate the memory of the outstanding scientist-Turkologist, famous educator, prominent statesman and public figure of the country Akhmet Baitursynov. Based on the study of the life and work of the outstanding scientist-Turkologist, famous educator, prominent statesman and public figure of the country Akhmet Baitursynov and his scientific and literary heritage, students will have an idea of the prominent statesmen and public figures of the country and their contribution to the formation and development of the statehood of the Republic of Kazakhstan.

Сабақ түрлері / Виды занятий / Types of lesson: дәріс, практика / лекция, практика / lecture, practice

Оқытушылар / Преподаватели / Teachers: Исмаилов С.С., Саметова Г.С., Ералина А.Е. / Ismailov S., Sametova G., Eralina A.

2. Қостанай облысының киелі объектілері мен ескерткіштері / Сакральные объекты и памятники Костанайской области / Sacred objects and monuments of Kostanay region

**Пәннің қысқаша сипаттамасы / Краткое описание дисциплины /
Discipline Summary:**

Киелі орындар-бұл мәдени мұраның аса қастерлі ескерткіштері, кесенелер, сондай-ақ Қазақстан халқының жадында зор құндылығы бар тарихи және саяси оқиғалармен байланысты орындар. Қостанай облысының аумағында мыңнан астам тарихи және мәдени мұра объектілері орналасқан. "Қазақстанның киелі картасына" Қостанай облысының жалпыұлттық маңызы бар 10 нысаны енді. 28 ескерткіш пен тарихи орындар аймақтың киелі нысандар тізіміне енгізілген.

Сакральные места - это особо почитаемые памятники культурного наследия, мавзолеи, а также места связанные с историческими и политическими событиями, имеющие огромную ценность в памяти народа Казахстана. На территории Костанайской области находится более тысячи объектов исторического и культурного наследия. В «Сакральную карту Казахстана» вошли 10 объектов Костанайской области, имеющих общенациональное значение. 28 памятников и исторических мест, включены в список сакральных объектов региона.

Sacred places are especially revered monuments of cultural heritage, mausoleums, as well as places associated with historical and political events that are of great value in the memory of the people of Kazakhstan. There are more than a thousand objects of historical and cultural heritage on the territory of Kostanay region. The "Sacred Map of Kazakhstan" includes 10 objects of Kostanay region of national importance. 28 monuments and historical sites are included in the list of sacred objects of the region.

Сабақ түрлері / Виды занятий / Types of lesson: дәріс, практика / лекция, практика / lecture, practice

Оқытушылар / Преподаватели / Teachers: Турежанова С.А., Кусаинов Г.Б., Ибраев Е.Е., Шевнина И.В. / Turezhanova S., Kusainov G., Ibraev E., Shevnina I.

3. Қостанай облысының тарихы / История Костанайской области / History of Kostanay region

**Пәннің қысқаша сипаттамасы / Краткое описание дисциплины /
Discipline Summary:**

Бұл пән мамандықты игеру кезінде кәсіби білім мен дағдыларды қалыптастырады. Қостанай облысы 1936 жылғы шілдеде заңды түрде құрылған, бірақ өзінің қазіргі шекараларында ол ежелгі заманнан бері қоныстанған. Адамның өмір сүруінің ең көне іздері жоғарғы палеолит дәуіріне жатады. VI ғасырдың басында Қостанай облысының аумағы Еуразияның дала аймағын қамтыған ұлы держава – Түрік қағанатының құрамына кірді. VIII-IX ғасырларда қазіргі қазақ халқының ата-бабалары негізін қалады. Қостанай жері қазақ халқының даңқты ұлдары Барақ батыр, Шоқай би, Шоқан Уәлихановтың тарихи бесігіне айналды. Бұл жерде Ыбырай Алтынсарин, Мұхаметжан Сералин және т.б. өмір сүріп, шығармашылықпен айналысты.

Данная дисциплина формирует профессиональные знания и умения при освоении специальности. Костанайская область законодательно образовано в июле 1936 года, но в своих современных границах она заселена с давних времен. Наиболее древние следы пребывания человека относятся к эпохе

верхнего палеолита. В начале VI века территория Костанайской области входила в состав Тюркского каганата – великой державы, охватившей степную зону Евразии. В VIII-IX веках основались предки нынешнего казахского народа. Костанайская земля стала исторической колыбелью славных сынов казахского народа Барак-батыра, Шокай-би, Шокан Уалиханов. Здесь жили и творили свои бессмертные произведения Ыбырай Алтынсарин, Мухаметжан Сералин и др.

This discipline forms professional knowledge and skills when mastering a specialty. Kostanay region was legally established in July 1936, but it has been inhabited within its modern borders since ancient times. The most ancient traces of human habitation belong to the Upper Paleolithic era. At the beginning of the VI century, the territory of Kostanay region was part of the Turkic Khaganate – a great power that covered the steppe zone of Eurasia. In the VIII-IX centuries, the ancestors of the current Kazakh people were founded. Kostanay land has become the historical cradle of the glorious sons of the Kazakh people Barak-batyr, Shokai-bi, Shokan Ualikhanov. Ybyray Altynsarin, Mukhametzhan Seralin and others lived and created their immortal works here.

Сабақ түрлері / Виды занятий / Types of lesson: дәріс, практика / лекция, практика / lecture, practice

Оқытушы / Преподаватель / Teacher: Айтмухамбетов А.А. / Aitmukhambetov A.

4. ҚР-ның әлеуметтік-экономикалық және саяси жаңғыруы / Социально-экономическая и политическая модернизация РК / Socio-economic and political modernization of the Republic of Kazakhstan

**Пәннің қысқаша сипаттамасы / Краткое описание дисциплины /
Discipline Summary:**

ҚР әлеуметтік-экономикалық және саяси жаңғыруы Қазақстан тарихының жалпы бағытының құрамдас бөлігі болып табылады, 1917 жылдан бүгінгі күнге дейінгі кеңестік және қазіргі кезеңдерді қамтиды. Курста Қазақстан тарихының кеңестік және қазіргі кезеңдерінің негізгі жаңғырту үдерістері қарастырылады. ҚР әлеуметтік-экономикалық және саяси жаңғыруы көптеген ғылымдармен тығыз байланысты кең гуманитарлық-ғылыми пән болып табылады: тарихнама және деректану, тарихи білім және тарихи таным теориясы мен әдіснамасы, экономика, әлеуметтану, саясаттану.

Социально-экономическая и политическая модернизация РК является составной частью общего курса истории Казахстана, охватывает советский и современный периоды, с 1917 до сегодняшних дней. В курсе рассматриваются основные модернизационные процессы советского и современного периодов истории Казахстана. Социально-экономическая и политическая модернизация РК является широкой гуманитарно-научной дисциплиной, тесно связанной со

многими науками: историографией и источниковедением, теорией и методологией исторического знания и исторического познания, экономикой, социологией, политологией.

Socio-economic and political modernization of the Republic of Kazakhstan is an integral part of the general course of the history of Kazakhstan, covers the Soviet and modern periods, from 1917 to the present day. The course examines the main modernization processes of the Soviet and modern periods of the history of Kazakhstan. Socio-economic and political modernization of the Republic of Kazakhstan is a broad humanitarian and scientific discipline closely related to many sciences: historiography and source studies, theory and methodology of historical knowledge and historical cognition, economics, sociology, political science.

Сабақ түрлері / Виды занятий / Types of lesson: дәріс, практика / лекция, практика / lecture, practice

Оқытушылар / Преподаватели / Teachers: Нурушева Г.К., Жандаулетов Т.Т. / Nurusheva G., Zhandauletov T.